

غلامی، علی، ۱۳۶۲ -
 زن در یهودیت به انضمام برگردان گزیده‌هایی از مداخل مرتبط در دایره‌المعارف جوداییکا؛ نویسنده علی غلامی.
 قم: حوزه علمیه قم، مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خاوران، مرکز نشر هاجر، ۱۳۹۹.
 ۳۶۸ ص.
 ۹۷۸-۶۰۰-۳۷۸۲۵۹-۴
 قیبا
 مسلسل ۱۴۴۰
 زن در یهودیت
 Women in Judaism
 حوزه علمیه قم، مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خاوران، مرکز نشر هاجر
 Hozeh Elmijeh Qom, Center management Hozeh Elmijeh sisters, Centre Publications, hajar
 BMY29 ۲۹۱/۷۸۲۴۲ ۶۸۲۰۲۸۷

زن در یهودیت

به انضمام برگردان گزیده‌هایی از مداخل مرتبط در دایره‌المعارف جوداییکا

- ✧ ناشر: مرکز نشر هاجر (ناشر تخصصی زن و خانواده)
- ✧ نویسنده: علی غلامی - زاهره سادات میرجعفری
- ✧ نوبت چاپ: اول/پاییز ۹۹ ✧ شمارگان: ۳۰۰ نسخه
- ✧ تعداد صفحه: ۳۶۸ / وزیری ✧ چاپخانه: زلال کوثر
- ✧ شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۷۸-۲۵۹-۴ ✧ قیمت: ۶۲۰۰۰ تومان

نشانی: قم - بلوار معلم - مجتمع ناشران - واحد ۱۱۴

تلفن: ۰۲۵-۳۱۰۱۵ پیامک: ۱۰۰۰۳۱۰۱۵

hajarpub.ir info@hajarpub.ir

فهرست

پیشگفتار ۱۱

گفتار نخست: تاریخ تحولات یهودیت ۱۵

مقدمه ۱۵

۱. تحولات تاریخی و موقعیت زن در ادوار مختلف ۱۷

الف) خاستگاه پیدایش یهودیت (دوران توراتی) ۱۷

ب) دوران حاخامی (تلمودی) ۲۱

ج) دوران قرون وسطی ۲۲

د) دوران مدرن ۲۵

۲. فرقه‌ها و گرایش‌های یهودی و موقعیت زنان در آنها ۲۸

الف) فریسیان (جدایی‌طلبان) ۲۸

ب) صدوقیان ۲۹

ج) قرائیم (قرائت‌کنندگان) ۳۰

د) کاتبان ۳۰

ها) زیلوت‌ها ۳۰

و) اسنی‌ها ۳۱

ز) حسیدیم ۳۳

گفتار دوم: اعتقادات و اصول دینی یهودیت ۱..... ۴۱

۴۱..... مقدمه

۴۳..... ۱. خداشناسی

۴۵..... ۲. آفرینش

۵۰..... ۳. انسان شناسی

۵۱..... ۴. قوم و نژادگرایی

۵۳..... ۵. نجات شناسی، موعودگرایی و فرجام شناسی

۵۳..... الف) نجات شناسی

۵۴..... ب) موعودگرایی و منجی شناسی

۵۶..... ج) فرجام شناسی

۵۶..... یک. تصویر آخرالزمان در تورات

۵۸..... دو. آخرالزمان در سایر منابع یهودی

۶۰..... سه. جهان واپسین

گفتار سوم: اعتقادات و اصول دینی یهودیت ۲..... ۶۷

۶۷..... مقدمه

۶۷..... ۱. نبوت شناسی

۶۹..... ۲. نظام روحانیت دینی

۷۰..... ۳. آموزه های اخلاقی

۷۰..... الف) چیستی اخلاق یهود و جایگاه آن

۷۲..... ب) ویژگی های اخلاقی یهود

۷۵..... ۴. آموزه های عرفانی

۷۵..... الف) ماهیت، انواع و جایگاه عرفان یهودی

۷۶..... ب) نگاه به دنیا و زندگی مادی در آموزه های عرفانی

۷۷..... ج) تحولات عرفان یهودی

۷۹..... د) جریانات عرفان گرایی در یهودیت

۸۱..... ها زنان و عرفان

گفتار چهارم: زن و متون دینی یهود ۱..... ۹۱

مقدمه ۹۱

۱. آشنایی با متون دینی یهودی ۹۲

الف) تنخ ۹۲

ب) تلمود ۹۸

ج) شولحان عاروخ ۱۰۰

۲. رویکردهای متون دینی در مواجهه با مسئله جنسیت ۱۰۱

الف) تفاوت رویکرد در متون مقدس ۱۰۱

ب) اشتراکات متون در کنار تفاوت‌ها ۱۰۵

ج) تفاوت در نحوه خوانش و تفسیر متون مقدس در برهه‌های مختلف ۱۰۶

گفتار پنجم: زن و متون دینی یهود ۲..... ۱۱۱

مقدمه ۱۱۱

۱. خوانش‌ها و تفاسیر از جایگاه زن در متون مقدس ۱۱۱

الف) خوانش‌های مثبت از جایگاه زنان در متون مقدس ۱۱۱

ب) خوانش‌ها و تفاسیر منفی از جایگاه زنان در برخی فرازهای متون دینی... ۱۱۲

ج) دیدگاه مفسرین یهودی در خصوص چرایی وجود تصاویر منفی در متون دینی ۱۱۷

۲. خشونت نسبت به زن در متون مقدس ۱۱۹

۳. نبیه‌ها و زنان نامدار متون مقدس یهودی ۱۲۱

گفتار ششم: زن در شریعت و آئین‌های یهود ۱..... ۱۳۱

مقدمه ۱۳۱

۱. جایگاه شریعت (هالاخا) در تعالیم یهود ۱۳۱

۲. برخی اصول حاکم بر فقه و شریعت یهود ۱۳۴

۳. نحوه مواجهه شریعت با مسئله جنسیت ۱۳۵

۴. سن و آئین بلوغ و تکلیف‌مندی در مقابل شریعت ۱۴۰

۵. طهارت و نجاست و قوانین خوراکی ها ۱۴۵

۶. روزه ۱۵۲

۷. زکات و صدقه ۱۵۴

گفتار هفتم: زن در شریعت و آئین های یهود ۲ ۱۵۹

مقدمه ۱۵۹

۱. سرپرستی مرد بر زن ۱۵۹

۲. آداب ولادت فرزند و ختنه پسران ۱۶۲

۳. نخست زادگی ۱۶۴

۴. زن و مجازات ۱۶۵

۵. دیه زن ۱۶۹

۶. ارث زن ۱۷۰

۷. شهادت زن ۱۷۵

۸. خرید و فروش دختران ۱۷۷

گفتار هشتم: زن، عبادات و حضور در مناسک و آئین ها ۱ ۱۸۱

مقدمه ۱۸۱

۱. اماکن مقدس یهود ۱۸۳

۲. آئین قربانی، كفاره دهی برای گناهان و توبه ۱۸۷

۳. نماز ۱۸۸

۴. تورات خوانی و قرائت ادعیه ۱۹۴

گفتار نهم: زن، عبادات و حضور در مناسک و آئین ها ۲ ۲۰۳

مقدمه ۲۰۳

۱. احکام روز شنبه ۲۰۴

۲. سایر اعیاد و روزهای مقدس ۲۰۶

۳. ایام و آئین های سوگواری ۲۱۱

۴. زن و عبادت در دوران معاصر ۲۱۳

معاف بودن زنان از قوانین دارای زمان خاص ۲۱۴

گفتار دهم: زن و نقش‌های دینی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی... ۲۲۹

مقدمه ۲۲۹

۱. نقش‌ها و مناصب دینی ۲۲۹

۲. نقش‌های اجتماعی، فرهنگی و سیاسی ۲۳۰

۳. نقش‌های اقتصادی ۲۳۷

گفتار یازدهم: آموزش زن و پوشش او ۲۴۹

مقدمه ۲۴۹

۱. تعلیم و تربیت زنان ۲۴۹

الف) تربیت فرزندان ۲۵۰

ب) تعلیم و آموزش زن ۲۵۲

۲. پوشش زن در عرصه عمومی ۲۶۱

الف) اهمیت عفت و پوشش در یهودیت ۲۶۱

ب) قواعد و ویژگی‌های حجاب و پوشش زن یهودی ۲۶۳

ج) فلسفه و حکمت حجاب و پوشش ۲۶۷

گفتار دوازدهم: ازدواج و خانواده در یهودیت ۱ ۲۷۳

مقدمه ۲۷۳

۱. نگاه یهودیت به مسائل جنسی ۲۷۴

۲. منزلت ازدواج در یهودیت ۲۷۶

۳. اهمیت و جایگاه بارداری و فرزندآوری ۲۸۰

۴. اهمیت نقش‌های جنسیتی در خانواده و چگونگی تسهیم آن بین زوجین ۲۸۲

الف) نقش شوهری و سرپرستی مرد ۲۸۴

ب) نقش پدری مرد ۲۸۷

ج) نقش همسری زن ۲۸۹

د) نقش مادری زن ۲۹۰

گفتار سیزدهم: ازدواج و خانواده در یهودیت ۲ ۲۹۵

مقدمه ۲۹۵

۱. منع ازدواج با غیرهم کیش ۲۹۶

۲. قانون ازدواج زن بیوه با برادرشوهرمتوفی خود ۲۹۸

۳. قانون منع ازدواج با محارم ۳۰۰

۴. قواعد مربوط به روابط جنسی خارج از چارچوب ازدواج ۳۰۲

۵. ازدواج با دختران به اسارت گرفته شده ۳۰۳

۶. لزوم نگارش و امضای کتوبا ۳۰۴

۷. قواعد مربوط به ازدواج کاهنان و اعضای خانواده آنان ۳۰۵

۸. مهریه زنان ۳۰۶

۹. جهیزیه ۳۰۷

۱۰. هدیه نامزدی به خانواده عروس ۳۰۸

۱۱. تأمین هزینه های زندگی از سوی مردان ۳۰۹

۱۲. سقط جنین و جلوگیری از فرزندآوری ۳۰۹

۱۳. سایر احکام شرعی مرتبط با ازدواج ۳۱۱

گفتار چهاردهم: ازدواج و خانواده در یهودیت ۳ ۳۱۵

مقدمه ۳۱۵

۱. چندهمسری ۳۱۵

۲. پيله گش و ازدواج با کنیزان ۳۲۱

۳. مراحل و آئین های ازدواج ۳۲۳

الف) خواستگاری و همسرگزینی ۳۲۳

ب) نامزدی و عروسی ۳۲۸

گفتار پانزدهم: ازدواج و خانواده در یهودیت ۴ ۳۳۷

مقدمه ۳۳۷

۱. طلاق ۳۳۸

۲. ازدواج مجدد ۳۵۱

جمع بندی ۳۵۹

منابع ۳۶۱

www.Ketab.ir

"یهودیت" (با بیش از سی سده حضور در تاریخ بشری) در زمره کهن‌ترین ادیانی است که به دریافت وحی الهی توسط بنیادگذاری خاص معتقد است. گرچه وجوه مشترک فراوان در اصول و فروع تعالیم ادیان الهی، شناخت و بررسی ارتباط آن‌ها با یکدیگر را ضروری ساخته است؛ اما آشنایی با یهودیت برای عالمان سایر ادیان ابراهیمی^۱ اهمیت بسزایی دارد، تا آنجا که این دین گرچه پیروان اندکی از میان ادیان زنده جهان را به خود اختصاص داده؛ ولی به دلایلی که می‌آید بیش از برخی ادیان دیگر مورد توجه قرار گرفته است: کهن‌ترین دین سامی^۲، اشتراک فراوان با اسلام و مسیحیت^۳، خاستگاه پیدایش مسیحیت، برخوردار از پیروانی مؤثر در معادلات جهان معاصر. این ویژگی‌ها سبب شده، یهودیت یکی از مهم‌ترین ادیان زنده جهان قلمداد شود و همواره بر فرهنگ و تمدن بشری تأثیرگذار باشد.

۱. به سبب انتساب اسلام، مسیحیت و یهودیت به حضرت /براهیم ﷺ به این ادیان، ابراهیمی نیز می‌گویند.

۲. سامی‌ها یکی از اقوامی هستند که نسل آن‌ها به فرزند حضرت نوح یعنی سام می‌رسد.

۳. بی‌شک اگر فهرستی از مشترک‌های ادیان در آموزه‌های ناظر به خانواده را تنظیم کنیم، اسلام و یهودیت در صدر این فهرست جای خواهند گرفت. فراوانی این اشتراک در نام‌ها و مناسک و تعلیل‌های جعل احکام، به اسلام و یهودیت این فرصت را می‌دهد که جبهه مشترک خانواده محوری را سامان دهند. قرابت باورها و همانندی در ترسیم مطلوبیت‌ها در بسیاری از عرصه‌های مرتبط با زن و خانواده در این دو دین ابراهیمی، اگر به درستی شناخته شود، مقدمه‌ای برای فهم مشترک از یکدیگر و نیل به هم‌زبانی در دفاع از بنیان‌های فطری مشترک خواهد شد.

یهودیان که از نژاد سامی و همان پیروان حضرت موسی علیه السلام هستند، بانام‌هایی همچون: "عبرانیان"، "بنی اسرائیل"¹ و "یهود" شناخته می‌شوند؛ اما مشهورترین نام، همان "یهود" و به معنای (هدایت یافته)² است. در خصوص علت نام‌گذاری این قوم به یهود، می‌توان به مواردی همچون: هدایت یافتن به واسطه توبه قوم از گوساله‌پرستی و انتساب به یهودا (فرزند بزرگ یعقوب) که بیشتر نسل یعقوب از او برجای مانده‌اند، اشاره کرد. یهودیان را به خاطر لقب کلیم‌الله حضرت موسی علیه السلام "کلیمی" نیز می‌خوانند. کلماتی چون *ابرام*،³ شریعت، سرزمین موعود، عهد، قوم برگزیده، موسی، تلمود و تورات، کلیدواژه‌هایی هستند که محقق یهودیت پژوه مکرر با آن‌ها مواجه می‌شود. سه ویژگی اساسی این دین عبارت‌اند از: آمیختگی شدید قومیت و دینان، اختصاص بخش زیادی از کتاب مقدس این دین (حدود سه پنجم) به تاریخ قوم و نیز نص‌گرا بودن (که سبب اهمیت تفسیر در این دین شده). همچنین باید توجه داشت که مفهوم برگزیدگی قوم یهود بر سایر اقوام و ادیان، نقش مهمی در هویت یهودی داشته است.

امروزه بیش از چهارده و نیم میلیون نفر یهودی در سرتاسر جهان زیست می‌کنند. بیشترین تمرکز جمعیتی آنان در ایالات متحده آمریکا با جمعیتی کمتر از شش میلیون نفر و اسرائیل با حدود شش و نیم میلیون نفر و بعد از آن دو، اتحاد جماهیر شوروی سابق با بیش از دو میلیون نفر است. بقیه آن‌ها در سراسر جهان پراکنده‌اند که تعداد نسبتاً زیادی در کشورهای فرانسه (نزدیک به پانصد هزار نفر)، کانادا (نزدیک به چهارصد هزار نفر)، انگلستان (حدود سیصد هزار نفر)، آرژانتین (کمتر از دویست هزار نفر)، آلمان (بیش از صد هزار نفر) ساکن هستند.

به نظر می‌رسد کاستی در تعداد و اتقان متون فارسی که بتواند تصویر درستی از نظام

۱. اسرائیل به معنای عبد خدا است که به یعقوب و فرزندان و نسل او اطلاق می‌شود.

۲. برخی نیز ریشه کلمه یهود را از واژه عبری "هود" دانسته و به معنای حمد و شکر به درگاه خدا می‌دانند. برخی دیگر نیز ریشه آن را عربی و به معنای "بازگشتن" می‌دانند. واژه "یهودی‌گری" که در عهد جدید (رساله پولس رسول به غلاطیان، باب اول، آیه ۱۳) به چشم می‌خورد، نخستین بار حدود یک صد سال پیش از میلاد مسیح در ادبیات یونانی - یهودی برای معرفی دین عبری‌ها به کار گرفته شده است.

۳. *ابرام* نام حضرت *ابراهیم* در متون یهودی است. نام *ابرام* از سوی خداوند به *ابراهیم* تغییر یافته است.

باورهای یهود و جایگاه زن و خانواده در آن را در اختیار ما قرار دهند، از خلأهایی است که در مطالعات دین پژوهی در کشور ما احساس می شود. این نگاشته می تواند تلاشی برای شناخت عالمانه و مقدمه ای برای مطالعات تطبیقی در عرصه جنسیت و خانواده باشد. در این نوشتار، از برخی آموزه های مرتبط با زنان در آئین یهودیت سخن گفته شده و به جایگاه ازدواج و خانواده در این دین اشاره شده است.

نگارنده، این متن را بر اساس رهیافت های خود از دائرةالمعارف جودائیکا و نیز کتاب زن در متون مقدس؛ زن در آئین یهودی، اثر رضا علیجانی و همچنین مصاحبه در موضوع زن و خانواده در یهودیت با مرجع دینی یهودیت ایران - جناب حاخام حمامی لاله زار - و حضور در کلاس های درس استاد آرش آبائی - از فرهیختگان یهودی ایران - و بهره مندی از اساتید دیگر یهود پژوه و مراجعه به سایر متون در دسترس نگاشته است. همچنین با حضور در کنیسه های داخل و خارج از کشور تلاش شده است این مطالعات با یافته های میدانی تطبیق داده شود.

دائرةالمعارف جودائیکا^۱ که ترجمه مداخل مرتبط آن در این اثر و [داخل کادر] آمده است، یک اثر بسیار مهم یهودی است که نگارش آن در سال ۱۹۶۷، آغاز شده و در سال های ۱۹۷۱ - ۱۹۷۲ در اورشلیم توسط انتشارات Keter Publishing House به چاپ رسیده است. این اثر حاصل سال ها کار فشرده و متمرکز پژوهندگانی یهودی از سراسر جهان است و تصویری جامع از تمام جنبه های زندگی و دانش، اعم از تاریخ، فرهنگ، زبان، متون مقدس و آموزه های دینی یهود از عصر پیدایش این دین تا روزگار حاضر را ارائه می کند. از میان دائرةالمعارف هایی که درباره دین یهود به نگارش آمده است، دائرةالمعارف جودائیکا را می توان مهم ترین آن ها دانست. این دانش نامه که دارای بیش از بیست هزار مدخل است، به زبان انگلیسی نگاشته شده و به زبان های روسی و آلمانی نیز ترجمه گردیده است. دائرةالمعارف جودائیکا به ویراستاری سسیل روث و جفری ویگو در ۱۶ جلد تدوین شده است؛ البته بعدها مجلدات تکمیلی به آن افزوده شد و در سال ۲۰۰۶

نسخه ویرایش شده آن در ۲۲ جلد منتشر شد.^۱ شایان ذکر است که تمامی نویسندگان این اثر یهودی بوده و این نوشتار، متنی در خدمت آئین یهودیت محسوب می شود. از همین رو ممکن است سوگیری هایی در مباحث آن دیده شود که به منظور رعایت امانت داری علمی، بدون تغییر آورده ایم. در همین جا لازم است از بذل عنایت استاد آرش آبائی در بازبینی متن ترجمه ای این بخش تشکر شود.

نوشتار پیش رو دارای رویکرد تلخیصی بوده و متناسب با تعداد جلسات درسی و در قالبی نزدیک به درس نامه آموزشی تنظیم شده است. این کتاب می تواند برای طلاب و دانش پژوهان علاقه مند به مطالعات حوزه "جنسیت و دین" و "یهود پژوهی" مفید باشد.

۱. برای آشنایی بیشتر با این دائرة المعارف، رک. به: حسین سلیمانی، «دائرة المعارف جودائیکا»، هفت آسمان، ش ۱۳۷۹ و لیلا هوشنگی و هدی اوغازی مقدم، «دائرة المعارف های ادیان»، کتاب ماه دین، ش ۱۷۳، اسفند ۱۳۹۰.